

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

SIKKER REISE

Sikkerhetsråd for delegasjoner og medreisende på reiser til utlandet.

Forord

Ved reiser til utlandet kan man komme i situasjoner hvor egen eller medreisendes sikkerhet blir truet. Det er mange måter du kan oppnå bedre sikkerhet på. Håndboken "Sikker reise" inneholder sikkerhetsråd for den som deltar i offentlige delegasjoner ved reiser til utlandet og deres medreisende.

Dette er en revidert utgave av håndboken Sikker reise. Håndboken er utarbeidet av Politiets sikkerhetstjeneste og Politidirektoratet på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet som en oppfølging av rapporten "Bedre sikkerhetsrutiner ved reiser til utlandet", som ble sendt til justisministeren 27. juni 2008.

Oslo, august 2017

Odd Reidar Humlegård

Marie Benedicte Bjørnland

Innhold

Innledning	6
Generelle sikkerhetsråd	8
Før reisen	8
Under reise og transport	10
På hotellet	11
På egen hånd	12
Truende situasjoner	13
Spesielt om gisselsituasjoner	14
Spesielt om livstruende situasjoner	15
Risikoutsatte områder	18
Før reisen	18
Under reise og transport	19
På hotellet	20
På egen hånd	21
Etter reisen	22
Viktig kontaktinformasjon	24
Nyttige informasjonssider på Internett	25
Notatsider	26

Innledning

Denne håndboken inneholder sikkerhetsråd for offentlige ansatte, offisielle delegasjoner og medreisende i forbindelse med reiser til utlandet, også reiser til risikoutsatte områder. Håndboken er ikke ment å gi en fullstendig opplisting av hva du skal og ikke skal gjøre dersom det skulle oppstå en sikkerhetstruende eller annen uønsket hendelse. Den er derimot ment som en forberedelse til reisen og inneholder ulike momenter det kan være lurt å tenke gjennom før avreise. Prøv å sette deg inn i de situasjonene mens du leser rådene. Hvordan vil du reagere hvis noe uforutsett inntreffer? Hvor vil du søke hjelp? Og kanskje viktigst av alt, hva kan du gjøre for å forhindre at situasjonen eller hendelsen oppstår?

Reiser til andre land kan by på sikkerhetsutfordringer i forbindelse med trusler knyttet til kriminalitet, terror og etterretning. Trusselbildet for det enkelte land eller region er forskjellig, både når det gjelder type trusler og hvor alvorlig trusselen er. Enkelte områder er mer preget av alvorlig kriminalitet, samt terror- og krigshandlinger enn andre. Etterretningstrusselen varierer også fra land til land. Sikkerhets- og etterretningstjenester har som oppgave å innhente informasjon for å støtte et lands politiske, økonomiske og sikkerhetspolitiske interesser. Denne virksomheten vil kunne skade norske interesser.

Det vil alltid være en viss sikkerhetsrisiko ved reiser til utlandet. Målet med denne håndboken er å redusere risikoen ved å øke sikkerhetsbevisstheten til de reisende. Håndboken gir råd om hva du selv kan gjøre før du reiser, og hva du kan gjøre i situasjoner og ved

hendelser som måtte oppstå under reisen. Det er viktig at det tas hensyn til sikkerheten under planleggingen og gjennomføringen av alle reiser. Ved hjelp av håndboken og en økt bevisstgjøring, er det større sannsynlighet for at du vil kunne håndtere problemer og uforutsette hendelser i utlandet på en god måte.

Generelle sikkerhetsråd

Før reisen

- Finn ut hvem som er ansvarlig for reisen.

Vedkommende vil for eksempel kunne:

- Ha kontakt med den norske ambassaden
 - Ha oversikt over praktiske spørsmål i forbindelse med reisen
 - Ha oversikt over viktige telefonnummer i besøkslandet
 - Utpeke felles samlingssted ved uforutsette hendelser
 - Ha oversikt over transportmidler under oppholdet
- Sørg for å skaffe deg et beredskapskort, hvis dette er utarbeidet for reisen.
- Forbered deg på besøket ved å sette deg inn i situasjonen i landet du skal besøke (politiske forhold, kultur, religion, kriminalitet, terrorisme osv.).
- Hvis du er usikker på helse- og sikkerhetssituasjonen i landet du besøker, søk informasjon hos den som er ansvarlig for reisen eller sjekk UD's reiseinformasjon.
- Tenk gjennom hva du vil gjøre hvis noe uforutsett skulle inntreffe.

- Gjør deg kjent med besøksstedet ved å bruke åpne kartkilder, spesielt områder hvor du skal oppholde deg mye.
- Sørg for å ta med deg gyldige reisedokumenter og nødvendig utstyr som for eksempel enkelt førstehjelpsutstyr, reseapotek, mobillader, strømadapter, lommelykt og kontanter.
- Sørg for at du vet hvilken blodtype du har.
- Undersøk om reiseforsikringen din gjelder for besøkslandet.
- Vurder å ta kopi av pass, kredittkort og øvrige reisedokumenter.
- Opplysninger fra internett og opplysninger som gis i visumsøknaden, som for eksempel e-postadresser og telefonnummer, vil kunne bli utnyttet av landets sikkerhets- og etterretningstjenester. Vær derfor bevisst på hvem du deler din kontaktinformasjon med.
- Vurder bruk av elektroniske hjelpemidler under reisen, som for eksempel mobiltelefon, nettbrett og personlig datamaskin.
- Ta kun med de arbeidsdokumentene du trenger for reisen.

- Skaff til veie viktige telefonnummer (norsk ambassade, lokalt politi, norske myndigheter) og lagre disse på mobiltelefonen.
- Grensekontroll med utvidet sjekk av reisedokumenter og bagasje skjer i enkelte land. Beslag av digitalt utstyr kan forekomme. Planting av ondsinnet programvare i datamaskiner, nettbrett og mobiltelefoner med tanke på langsiktig og vedvarende tapping av informasjon foregår også.

Husk derfor å:

- Kryptere harddisker
- Bruke gode passord på alle digitale medier
- Bruke sikkerhetsprogramvare/antivirusprogramvare
- Sørg for at utstyret har de siste sikkerhetsoppdateringene

Under reise og transport

- Pass på din egen bagasje.
- Sjekk om noen har åpnet eller forsøkt å åpne bagasjen.
- Tyverier skjer spesielt under transport, på flyplasser og på spisesteder.
- Hvis mulig, hold deg sammen med reisefølget ditt.
- Vær presis ved transport til og fra besøkssteder.

- Unngå å sette deg i en situasjon hvor vurderingsevnen blir vesentlig redusert (som f.eks. ved bruk av rusmidler).
- Bruk sikkerhetsbelte.

På hotellet

Etter ankomst til hotellet bør du gjøre deg kjent med følgende:

- Nødutganger/rømningsveier
- Plassering av brannslukningsutstyr
- Hvordan du kommer i kontakt med resepsjonen
- Merk deg hvor felles samlingssted er dersom uforutsette hendelser skulle oppstå.
- Vurder å bytte rom, etasje eller hotell dersom du føler deg utrygg. Avklar dette med den som er reiseansvarlig.
- Vær oppmerksom på at uvedkommende kan skaffe seg adgang til ditt rom.
- Lås døren og bruk sikkerhetslenken når du er på hotellrommet.
- Vær oppmerksom på at hotellrom, møterom, fasttelefon og din mobiltelefon kan bli avlyttet. Filming av rom kan også forekomme.

- Skjult ransaking av hotellrom og bagasje kan bli gjennomført. Ikke legg igjen sensitive dokumenter slik som arbeidsdokumenter, personopplysninger, reiseprogram og tidsplaner på rommet.
- Hotellsafen er ikke sikker.

På egen hånd

Vis respekt for kultur, religion og tradisjon i landet du besøker.

- Sørg for å vite hvor du er, og noter deg navn og adresse på hotellet ditt.
- Om du må forlate reisefølget ditt, meld fra hvor du skal. Informer om hvordan de kan komme i kontakt med deg og om når du planlegger å være tilbake.
- Kompromitterende situasjoner kan bli fremprovosert og brukes som pressmiddel på et senere tidspunkt. Ved å være flere sammen, reduseres risikoen for å bli utsatt for denne type hendelser.
- Gjør deg kjent med og vær oppmerksom på omgivelsene dine. Dersom du føler deg utrygg oppsøk hjelp eller gå inn på et trygt sted (for eksempel hotell, politistasjon e.l.) eller søk hjelp på annen måte.
- Ha mobiltelefonen med deg, slik at du kan varsle dersom du føler deg truet.

- Merk deg hvor sikkerhetspersonell holder til i bygninger du befinner deg i.
- Unngå å oppsøke områder og situasjoner som kan utvikle seg til å bli truende (kriminalitet, demonstrasjoner og opptøyer).
- Tenk over hva du sier og hvor du sier det, du kan være under observasjon. Ikke la andre se hva du jobber med på PC og nettbrett.
- Lokalt ansatte ved norske virksomheter i utlandet kan bli utnyttet og brukt som informanter. Vær bevisst på hva du deler og hva du snakker om i deres nærvær.
- Unngå å veksle penger på det illegale markedet.
- Ikke vis penger eller verdisaker mer enn nødvendig.
- Dersom du blir tilnærmet av fremmede staters sikkerhets- og etterretningstjenester, må du opptre høflig, men avvisende. Merk deg detaljer fra hendedelsen og rapporter dette til norske myndigheter.

Truende situasjoner

Hvis du blir utsatt for en truende hendelse som provokasjon, forulemping, fysisk angrep, ran eller gisseltaking, vil reaksjonene dine være viktig både for deg selv og de du er sammen med.

Reaksjonsformen må stå i forhold til trusselens alvorlighet, samt din egen erfaring, hjelpemidler og fysiske yteevne.

De råd som gis er av skjønnsmessig art og må tilpasses den konkrete situasjonen:

- Forsøk å komme deg vekk fra en truende situasjon og oppsøk et trygt sted.
- Behold roen, vær høflig og opptre korrekt. Dette kan påvirke gjerningspersonen positivt.
- Hvis du ikke kan komme deg unna situasjonen, påkall andres oppmerksomhet.
- Adlyd de ordrene som blir gitt. Det er bedre å gi fra seg lommebok, veske eller andre verdigjenstander enn å holde disse tilbake.

Spesielt om gisselsituasjoner

- Ikke diskuter eller argumenter om politiske spørsmål, verken med gisseltakere eller andre gisler.
- Unngå å skape mistillit.
- Snakk med normal stemme. Unngå å hviske til andre gisler og unngå å skrike til gisseltakere.
- Gi beskjed hvis du trenger medisinsk hjelp eller legetilsyn.
- Ikke opplys om eller diskuter hvilke tiltak myndighetene, familie eller andre kan tenke seg å iverksette.
- Prøv å oppnå mellommenneskelig sympati med gisseltakerne.

Spesielt om livstruende situasjoner

Dette er en situasjon hvor det er en umiddelbar fare for tap av liv. En eller flere personer angriper med for eksempel stikk-, slag- eller skytevåpen. Slike angrep pågår oftest i mindre enn 15 minutter, eller inntil en væpnet respons stopper angrepet.

Dersom du følges av sikkerhetspersonell må du følge deres råd.

Dersom du er alene gjelder følgende:

- **Løp.** Kom deg bort fra området. Ikke ta med deg noe og hold hendene synlig. Advar andre.
- **Skjul.** Er du i nærheten av gjerningspersonene, barrikader deg, gjem deg og lås deg inne der det er mulig. Sett telefonen på lydløs. Forhold deg rolig. Kom deg unna om du kan.
- **Handle.** Rapportér når du har mulighet ved å ringe til lokalt politi. Om du ikke kan snakke, la telefonlinjen være åpen slik at politiet kan lytte.

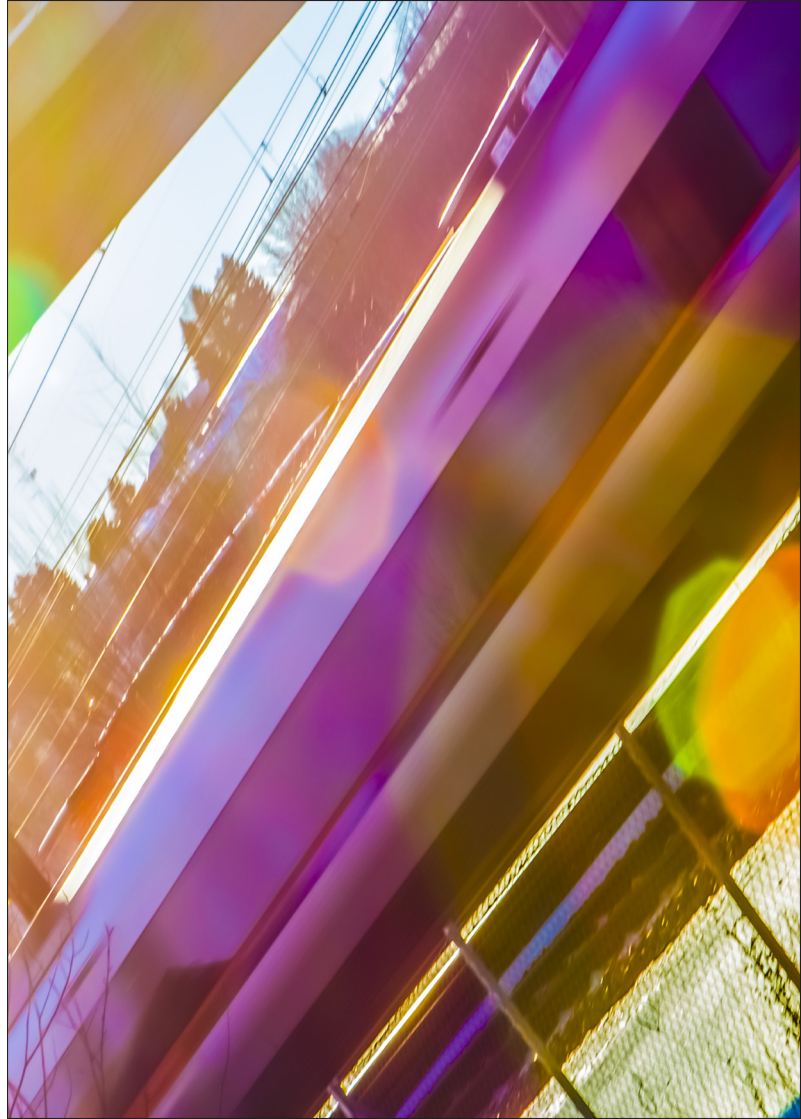
Kun dersom du har mulighet, observer og få med deg mest mulig informasjon om gjerningspersonene.

Skjul og dekning er ikke alltid det samme: Husk at ut av syne ikke betyr at du ikke kan rammes av skudd.

Dersom du ikke har annet valg, og kun da, angrip gjerningspersonen når vedkommende truer deg og det står om livet.

I møte med væpnet respons/politi:

- Forhold deg rolig, og vær klar over at du kan bli pekt på med våpen.
- Væpnet respons er ikke der for å yte førstehjelp, de er der for å stoppe gjerningspersonene.
- Hold hendene dine synlig.
- Følg instruksjonene deres og gi dem den informasjonen de trenger, også om eventuelle gjerningspersoner.

Risikoutsatte områder

Det kan være vanskelig å avgjøre om et område er risikoutsatt. Denne håndboken gir ingen klar definisjon av dette begrepet.

Et risikoutsatt område kan for eksempel være et område med mye kriminalitet, terror- og krigslignende handlinger, eller et område der myndighetene har liten eller ingen kontroll.

Noen områder er åpenbart forbundet med risiko, mens andre områder kan oppfattes som grensetilfeller mellom trygt/utrygt. En normal sikkerhetssituasjon kan dessuten raskt endre seg til å bli utrygg og/eller uforutsigbar.

Sikkerhetsrådene nevnt tidligere i håndboken gjelder også for reiser til risikoutsatte områder. I tillegg bør følgende råd følges:

Før reisen

- Ta kontakt med ansvarlig for reisen og gjør deg kjent med prosedyrene.
- Ta med beredskapskort hvis dette er utarbeidet, og gjør deg kjent med innholdet.
- Gjør deg kjent med hva slags sikkerhetsutstyr som tas med.
- Skaff deg informasjon om sikkerhetssituasjonen i landet du skal besøke. Aktuelle informasjonskilder kan være offisiell reiseinformasjon, reiseråd og eventuelle

sikkerhetsorienteringer.

- Skaff deg informasjon om helsesituasjonen i landet du skal besøke med tanke på nødvendige vaksinasjoner (ta med vaksinasjonskort og annen helseinformasjon).
- Ta med personlig førstehjelpsutstyr, medisiner og reiseapotek.
- Vurder å ta med satellittelefon.

Under reise og transport

Erfaring tilsier at det er transportetapper som er mest risikoutsatt.

- Vent innendørs til alle er tilstede og transporten er klar.
- Hold dører og vinduer lukket under transport.

Hold deg oppdatert på sikkerhetssituasjonen, den kan endre seg. Følg med på lokale og internasjonale nyheter.
- Ved ekstraordinære hendelser følg instruksene fra lokale myndigheter.
- Etter ankomst til bo- og besøkssteder bør du merke deg hvor nødutganger, rømningsveier og eventuelt tilfluktsrom eller sikkert rom er.
- Bruk utlevert sikkerhetsutstyr (vernevest, hjelm).

På hotellet

- Etter ankomst til hotellet bør du:
 - Gjør deg kjent med hotellets sikkerhetsrutiner
 - Samle reisefølget slik at de bor i samme etasje og helst ved siden av hverandre.
 - Velge et sikkert sted hvor reisefølget skal møte ved en uforutsett hendelse.
 - Merk deg plassering av tilfluktsrom eller sikre rom
 - Evakueringsruten. Prøv denne hvis mulig, tenk over hvor du kommer ut.
- Kontroller at hotellrommet ditt er i samsvar med reservasjonen, og at det helst:
 - Ikke befinner seg på bakkeplan.
 - Ligger på motsatt side av de antatt mest utsatte stedene (hovedinngang/innkjøringsvei) med tanke på terrorangrep.
- Ha en reiseveske med nødvendig utstyr lett tilgjengelig i tilfelle evakuering. Reisevesken bør inneholde lommelykt, utlevert sikkerhetsutstyr, vann, lettere proviant, pass, kredittkort, ekstra klær og eventuelle sensitive dokumenter.
- Sjekk telefonforbindelsen til hotellets resepsjon.

Skaff deg oversikt over telefonnummer og hotellrom til de andre i reisefølget.
- Ikke gi fra deg eller på annen måte eksponer ditt romnummer for uvedkommende. Husk at romnummeret ofte står på nøkkelen.

- Begrens innsynet til ditt hotellrom.

På egen hånd

- Respekter pålagte begrensninger i din bevegelsesfrihet.
- Gå flere sammen ved opphold utendørs.
- Opptre diskret og hold en lav profil, ikke oppgi virksomhet, organisasjon eller stilling ut over det mest nødvendige.

Etter reisen

Hvis det har oppstått sikkerhetsmessige forhold under din reise informer om dette til ditt fagdepartement/din arbeidsgiver umiddelbart etter hjemkomst.

Har du vært utsatt for tilnærming eller annen kontakt fra etterretnings- og sikkerhetstjenester, informer PST om dette.

Husk:

- Ikke benytt eksterne elektroniske lagringsmedier (som f.eks. minnepinner) mottatt på reise uten at disse blir undersøkt av kompetent personell.
- Vær oppmerksom på at du etter reiser kan motta henvendelser fra etterretningspersonell på e-post eller sosiale medier med ønske om videre kontakt. Informer PST dersom dette skjer.

Viktig kontaktinformasjon

Eget arbeidssted

Telefon: +47

Faks: +47

E-post:

Utenriksdepartementet

Telefon: +47 23 95 00 00

E-post: post@mfa.no

Kripos

Telefon: +47 23 20 80 00

Faks: +47 23 20 88 80

E-post: kripos@politiet.no

Politiet sikkerhetstjeneste

Telefon: +47 23 30 50 00

Faks: +47 23 30 51 20

E-post: post@pst.politiet.no

Forsikringsselskap

Telefon: +47

Faks: +47

E-post:

Egen bankforbindelse (sperring av kort)

Telefon: +47

Faks: +47

E-post:

Nyttige informasjonssider på internett

UDs reiseinformasjon:

www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/reiseinformasjon/id2413163/

Myndighetenes kriseportal

(Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap):

www.kriseinfo.no

Helseråd på reisen:

Direktoratet for e-helse:

www.helsenorge.no/helserad-pa-reisen

Folkehelseinstituttet: www.fhi.no/reiseraad

Andre:

www.gov.uk/foreign-travel-advice

www.travel.state.gov/content/passports/en/alertswarnings.html

A blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is a small blue rectangular mark on the left edge near the bottom.

A blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is a small blue rectangular mark on the right edge near the bottom.

Lined writing area on page 34.

Lined writing area on page 35.

Politiets sikkerhetstjeneste
Postboks 4773 Nydalen
0421 Oslo
www.pst.politiet.no

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 Oslo
www.politi.no